

емців. Але про це ніхто не бажає говорити, оскільки за цим стоїть велика і напружена робота, тоді як лобіювання монополістів дає прямий матеріальний ефект одразу, живить посадову корупцію та транскордонний бандитизм. А це, крім усього іншого, невичерпні на даний момент юридично-правові лакуни, де нам з вами є над чим працювати.

Подивіться на судові тяжби щодо злочинів на Майдані Гідності, в подіях 2 травня в Одесі чи ситуація навколо Штепи і Єфремова. Все це вже реально запущені процеси-індикатори, які вимагають нагальних конкретних рішень, але найголовніше - фундаментальних змін до КПК, практики судочинства. Вони торкаються подій і сфер фундаментально нової реальності, яка виходить із реалій геостратегічних дій різноформатних сегментів центрів глобального гібридного тероризму в житті держави і громад сучасної Майданної України.

Це лише незначна частина тієї перспективи, над якою ми з вами, шановні колеги, маємо працювати. Нова Майданна Україна – це правова держава з абсолютном прав громадянина і громади.

Павлов С.С.,

кандидат юридичних наук,

професор кафедри права

Вінницького інституту

Міжрегіональної академії управління персоналом,

(м. Вінниця, Україна)

ПРАВОВІ ТРАДИЦІЇ В ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Протягом ось уже двох десятиліть серія Доповідей ЮНЕСКО з науки регулярно публікує звіти про стан науки, техніки і інновацій (НТІ) по всьому світу. Як стверджується в доповіді ЮНЕСКО «На шляху до науки 2030 року», за останні п'ять років відбулися великі геополітичні зміни, що зробили значний вплив на науку і технологію. Це лише кілька прикладів: «арабська весна» 2011, ядерна угода з Іраном в 2015 р і створення в 2015 р Економічного співтовариства Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), «російська весна в Криму і на сході України», «Сирійський конфлікт», «міжнародні санкції» тощо. На перший погляд багато з цих подій мають мале відношення до науки і технології, однак їх непрямий вплив найчастіше є значним [11].

В цікавому для нас аспекті, як наслідок усього комплексу локальних і геополітичних подій світу, міжнародний політико-правовий порядок і правові системи країн світу постійно трансформуються. Відповідно юридична наука не стоїть на місці, вона покликана досліджувати і запропонувати конструктивні підходи у вирішенні актуальних проблем.

Правова система України, як і правова система будь-якої іншої країни будучи особливою підсистемою держави, в першу чергу схильна до змін від порушення рівноваги яке проходить в інших системах суспільства.

На сьогоднішній день на рівні українського суспільства домінує велика кількість дисбалансів, сфері нормативного регулювання: колізії права, прогалини законодавства, нечіткість (неконкретність) правової норми, смислова завантаженість нормативно-правового акту, загальна і спеціальна не гармонійність правових приписів, підміна юридичних понять, і т.д.; в сфері правових відносин: зловживання правом, ухилення від обов'язків, правова безвідповідальність, дефекти правосвідомості, кадровий непрофесіоналізм тощо.

Все наведене вище є реаліями даного етапу становлення права в Україні. Повертаючись безпосередньо до науки, природно, що вітчизняна юридична наука враховуючи досягнення інших країн постійно методологічно вдосконалюється. Загальнотеоретична юриспруденція збагачує понятійно-категоріальний апарат. Відповідно ми зустрічаємо нові поняття в юридичній доктрині, нормативно-правових актах і судовій практиці, які покликані вирішити поточні проблеми.

Останні п'ятнадцять років у вітчизняній юридичній науці проводиться дослідження і теоретична розробка правових традицій України. У той час як новітня західна юридична наука почала дослідження правових традицій раніше, це ми зустрічаємо в роботах Д. Белла, О. Тоффлера, Дж. Бермана, Г. Глена та інших [1, 2, 3, 10].

Відповідно, в загальнотеоретичному розумінні поняття «правової традиції» можна визначити по різному:

- само відтворюванні змістовні принципи права, які забезпечують трансляцію і спадкоємність минулого правового досвіду, а також орієнтацію правової діяльності на зміцнення і заповнення правового спадщини;

- єдність історично-сформованого, критично осмисленого колективного досвіду правової діяльності, який панує у суспільних уявленнях про право і справедливість, збереження і відтворення якого забезпечує стійкість всієї правової системи і її послідовний, «поступальний» розвиток;

- сукупність правових знань, правового досвіду, досягнутого попередніми поколіннями і сприйнятого на нинішньому етапі розвитку права, який, впливаючи на духовну сферу життя суспільства, бере участь у формуванні правової системи держави, правосвідомості її громадян;

- виражений в соціально-організованих колективах досвід, який акумулює правові цінності, який в певних просторово-часових рамках передається від одного покоління до іншого і набуває стійкі форми свого зовнішнього вираження, опосередковуючи при цьому в державно-правовому просторі даного суспільства.

Дослідження соціального явища «правова система» підсумовано поняттям про нього, яке описує кілька компонентів цієї системи: - ціннісний (ідеологічний), нормативний, інституційний, комунікативний, функціональний.

У зв'язку з цим, як зазначає професор О.Ф. Скакун, поняття «правова система» має узагальнюючий характер. Воно включає в себе, по суті, всі правові явища: правотворчість, правосвідомість, правореалізуючу діяльність, правову ідеологію. Право – ядро і нормативна основа правової системи, її цементуючий стрижень. Праворозуміння – концептуальний фундамент правової системи. Законність і правопорядок – обов'язкові результативні елементи правової системи, без яких вона не може ефективно функціонувати. Отже, право являє собою досить складну цілісну систему, є два поняття: «система права» і «правова система», які не тотожні, їх слід розрізняти [9].

Таким чином, зіставляючи поняття «правова система» і «правова традиція», можемо логічно припускати, що «право» кожного окремо виділеного суспільства (яке повноцінно характеризується історично, економічно, політично, етнічно, культурно і т.д.) є індивідуальним. Звідси з повною науковою обґрунтованістю можемо допускати про існування українського права, яке має власні правові традиції, отже, правову систему.

У напрямку пошуку відповіді на питання у чому індивідуальність українського права? Слід звернеться до відкриття змісту і класифікації правових традицій України. Тут як приклад, використовуючи доктринальне поняття «правової системи» як базове, можемо за аналогією алгоритму поняття класифікувати правові традиції України на: ціннісні (ідеологічні), нормативні, інституційні, комунікативні, функціональні. Але представлена спроба не буде досконалою.

Тому дотримуючись всіх етапів наукового дослідження слід використовувати матричний підхід. Який передбачає одночасне використання функціональної і дивізійних структур аналізу в одній і тій же частині предмета дослідження. Матрична структура являє собою спосіб узгодження координації та обміну інформацією в горизонталь-

ній площині. Одна з унікальних особливостей матриці полягає в тому, що в ній існують подвійні лінії напрямків аналізу. Відповідно до яких можемо одночасно використовувати «функціональну» та «ідеологічну» компоненти правової системи (наприклад, у співвідношенні «нормативну» та «етнічну») ієрархії значущих елементів направляючи вертикально, а дивізійну ієрархію - горизонтально. Вертикальна структура забезпечує семіричний контроль над функціональними відділами, а горизонтальна структура - асиметричних їх взаємодій.

Модель № 1. Матричний підхід в дослідженні правових традицій в правовій системі України

Правова система Правові традиції, як досвід	Ідеологічний компонент	Інституціональ- ний компонент	Нормативний компонент	Комунікативний компонент	Функціональний компонент
Правова свідомість (ідеальний рівень існування права)	*	*	*	*	*
Правові відносини (реальний рівень існування права)	*	*	*	*	*
Правовий порядок (статика права)	*	*	*	*	*
Правовий процес (динаміка права)	*	*	*	*	*

Таким чином, матричний підхід до структури дозволяє встановити формалізований ланцюжок взаємозалежних зв'язків в суспільстві, як для функціональних (вертикальних) компонентів, так і для взаємодіючих між відділами (горизонтальних), що в результаті повинно вивести на наступний етап дослідження – визначення «Індивідуальності права». Така подвійна камеральна, а якщо більш глибоко направити пізнання –

кватріальна (п'ятірна) структура дозволяє в кінцевому підсумку досягти розуміння природи українського права і його допустимих можливостей, недоліків і переваг.

Список використаних джерел

1. Bell D. The cultural contradictions of capitalism. – N.Y.: Basic Books, 1976.
2. Glenn Patrick H. Legal Traditions of the World. Oxford University Press, 2010.
3. Берман Г. Дж. Западная традиция права: эпоха формирования = Law and Revolution: The Formation of the Western Legal Tradition / Пер. с англ. Н.Р.Никонова при участии Н.Н.Деевой. – 2-е изд.. – М.: Изд-во МГУ: Издательская группа ИНФРА-М - НОРМА, 1998. – 624 с.
4. Павлов, С.С. Правові традиції України – напрямки наукового дослідження [Текст]// Актуальні проблеми держави і права: Збірник наукових праць. Вип. 36 /Редкол.: С.В. Ківалов та ін.; – Одеса: Юрид. літ., 2007. – С. 87 – 91.
5. Павлов, С.С. Правова традиція та звичай: смислові межі понять [Текст]// Часопис Київського університету права. – 2008. - № 2. – С. 63-68.
6. Павлов, С.С. Стереотипізація українського правового досвіду в забезпеченні правопорядку [Текст]// Сучасний правопорядок: національний, інтегративний та міжнародний виміри: Тези Міжнародної науково-практичної конференції / За заг. ред. Ю.М. Оборотова. – О.: Фенікс, 2008. – С. 73-75. – ISBN 978-966-438-102-1.
7. Павлов, С.С. Теоретико-методологічний погляд на розмежування значення понять: правова традиція та традиція права [Текст]// Актуальні проблеми теорії та історії прав людини, права і держави: Тези Міжнародної наукової конференції молодих науковців, аспірантів і студентів присвяченій пам'яті видатних учених юристів П.О.Недбайла, О.В.Сурілова, В.В.Копейчикова / За заг. ред. Ю.М. Оборотова. – О.: Фенікс, 2008.
8. Павлов, С.С. Правові традиції у визначені системи українського права [Текст] // Актуальні проблеми держави і права: Збірник наукових праць. Вип. 39 /Редкол.: С.В. Ківалов та ін.; – Одеса: Юрид. літ., 2008. – С. 75 – 79.
9. Скаун О.Ф. Теория государства и права: Учебник. – Харьков: Консум; Ун-т внутр. дел, 2000. – 704 с.
10. Тоффлер, Э. Третья волна = The Third Wave, 1980. – М.: АСТ, 2010. – 784 с.
11. Доповідь ЮНЕСКО з науки «На шляху до науки 2030 року». Всесвітня мережа Інтернет. Режим доступу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002354/235407r.pdf>